

Костроміна Олена Георгіївна

*к.ю.н., доцент, доцентка кафедри права та публічного управління
Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій»*

**ЗАСТОСУВАННЯ ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ У
КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В СПРАВАХ ПРО ДОМАШНЄ
НАСИЛЬСТВО ЯК ЗАСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ НАЙБІЛЬШ УРАЗЛИВИХ
ГРУП НАСЕЛЕННЯ**

Держави – члени Ради Європи та інші держави, які підписали Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами, з метою протидії домашньому насильству, вживають обмежувальні заходи, які повинні бути:

- 1) доступними для невідкладного захисту та без покладення неналежного фінансового або адміністративного тягаря на постраждалу особу;
- 2) виданими на певний період або до їхньої зміни чи зняття;
- 3) у разі необхідності виданими на основі «ex parte», що має негайну дію;
- 4) доступними незалежно від іншого правового провадження або на додаток до нього;
- 5) дозволеними бути представленими в подальшому правовому провадженні [1].

Спеціальні обмежувальні заходи протидії домашньому насильству передбачені ч. 6 ст. 194 КПК України. Вони є різновидом обмежувальних заходів як засобів забезпечення запобіжних кримінальних процесуальних заходів, які можуть бути застосовані в межах кримінального провадження до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством, в інтересах потерпілого, додатково до обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК України. Ці обмежувальні заходи характеризуються наступними ознаками:

- 1) підставою їх застосування є вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством;

2) вони можуть бути застосовані в інтересах потерпілого лише на стадії досудового розслідування на підставі й у порядку, визначеному у ч. 6 ст. 194 КПК України;

3) адресатом їх застосування є підозрюваний або обвинувачений кривдник;

4) згідно з ч. 7 ст. 194 КПК України, такі заходи можуть бути застосовані суб'єктом кримінальної юрисдикції на строк не більше двох місяців;

5) до кола обмежувальних заходів як засобів забезпечення окремих запобіжних кримінально-процесуальних заходів не належить захід у вигляді «направлення кривдника для проходження пробаційної програми», і, навпаки, не є кримінально-правовим обмежувальним заходом такий забезпечувальний обмежувальний кримінальний процесуальний захід, як «направлення для проходження лікування від алкогольної, наркотичної або іншої залежності, від хвороб, що становлять небезпеку для інших»;

6) суб'єктом контролю за виконанням забезпечувальних обмежувальних кримінальних процесуальних заходів є органи Національної поліції України [2].

У кримінальному провадженні застосовують певні заходи саме для захисту прав потерпілих від кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. Зокрема, ч. 6 ст. 194 КПК України передбачено, що в інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством, крім обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК України, суд може застосувати до особи, яка підозрюється у вчиненні такого кримінального правопорушення, один або декілька таких обмежувальних заходів:

1) заборона перебувати в місці спільного проживання з особою, яка постраждала від домашнього насильства;

2) обмеження спілкування з дитиною у разі, якщо домашнє насильство вчинено стосовно дитини або у її присутності;

3) заборона наблизатися на визначену відстань до місця, де особа, яка постраждала від домашнього насильства, може постійно чи тимчасово

проживати, тимчасово чи систематично перебувати у зв'язку із роботою, навчанням, лікуванням чи з інших причин;

4) заборона листування, телефонних переговорів з особою, яка постраждала від домашнього насильства, інших контактів через засоби зв'язку чи електронних комунікацій особисто або через третіх осіб;

5) направлення для проходження лікування від алкогольної, наркотичної або іншої залежності, від хвороб, що становлять небезпеку для інших, направлення для проходження програми для кривдників [3].

Крім того, можуть бути застосовані й додаткові обов'язки, передбачені ч. 5 ст. 194 КПК України, зокрема: утримуватися від спілкування з будь-якою особою, визначеною слідчим суддею, судом, або спілкуватися з нею із дотриманням умов, визначених слідчим суддею, судом; не відвідувати місця, визначені слідчим суддею або судом; пройти курс лікування від наркотичної або алкогольної залежності тощо [3].

Таким чином, КПК України містить перелік обмежувальних заходів, які є додатковими до запобіжного заходу, тобто здатні запобігти ризикам, передбаченим ч. 1 ст. 177 КПК України. Але, виходячи зі змісту цих заходів, вони здатні запобігти лише таким ризикам, як: незаконно впливати на потерпілого, свідка у цьому ж кримінальному провадженні; вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, у якому підозрюється, обвинувачується. Тобто інші ризики ними не забезпечуються. Отже, доцільно виділити в окремий різновид обмежувальні заходи в кримінальному провадженні щодо кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством.

Джерела:

1. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Офіційний переклад. URL: <https://rm.coe.int/1680462546>.

2. Ященко А. М., Шинкарчук А. Я. Деякі міркування з приводу розмежування спеціальних заходів протидії домашньому насильству, що нормативно визначені в різних галузях національного законодавства. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2021. № 2 (25). С. 24–32.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n1882>

Швагер Ольга Андріївна

*к.ю.н., асистент кафедри міжнародного,
європейського права та порівняльного правознавства
Сумського державного університету*

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ВИМУШЕНИХ МІГРАНТІВ

Фінансова інклюзія є процесом взаємодії між суб'єктами фінансового ринку та споживачами фінансових послуг, що через надання рівного доступу до фінансових послуг забезпечує такий рівень участі споживачів фінансових послуг у фінансовій системі, який через забезпечення сталості фінансових інституцій сприяє суспільному розвитку [1, с. 66].

Ключові фактори, що впливають на рівень фінансової інклюзії: – територіальні – особливості місця проживання. Доступ до більшості філій/відділень банків у міській та сільській місцевості суттєво відрізняється; – фінансові – низький рівень доходів населення спричиняє їх фінансову неспроможність в отриманні багатьох фінансових послуг; – освітні – низький рівень фінансової грамотності населення загалом та особливо малозабезпечених верств є основною перешкодою в доступі до фінансових послуг та їх ефективного використання; – юридичні – для таких категорій населення, як мігранти та біженці, є проблема в юридичній ідентичності, що закриває доступ до базових фінансових послуг; – психологічні – відсутність